

NACHO DUATO, DIRECTOR ARTÍSTIC DE LA COMPAÑIA NACIONAL DE DANZA

Text: JOAN M. OLEAQUE / Fotos: RAFA GIL

"Els crítics són una espècie en extinció"

Nacho Duato (València, 1957) i la Compañía Nacional de Danza han estat el plat fort del festival Dansa València. Ja tancada la seua carrera com a ballarí, viu ara una delicada però fructífera transició centrada en l'esforç creatiu i coreogràfic.

Jo no sabia quina classe de persona em trobaria. Per una banda, és una de les poques icones socials que compta amb credibilitat professional. Per altra, havia sentit tantes coses i tan diferents sobre ell que el puzzle no encaixava enlloc. Fred, pesseter, desapassionat, dictador, sommiador, apassionat, legal... tot això i més s'ha dit sobre Nacho Duato, i gairebé al mateix temps. Un jeroglífic humà que balla i parla amb elegància florentina. Després de la conversa, no és fàcil pensar que Duato és un tipus glacial: no ho sembla. Però sí que està facultat per fer el que siga necessari, i capaç d'assumir que això li reporte rius d'enemics.

Antagonistes que han aparegut com un exèrcit de bolets durant els anys en què Duato dirigeix artísticament la Compañía Nacional de Danza. Ell va transformar l'antic Ballet Lírico Nacional, un mastodont sense rumb, en una empresa competitiva, molt més acostada al ball contemporani que al clàssic. A mesura que les crítiques internacionals eren més prestigioses, els conflictes amb els ballarins es convertien en tempesta. Ara, finalment, els problemes interns de la companyia semblen resolts.

Duato, que tenia tots els punts per ser despatxat pel PP, ha vist el seu contracte prorrogat per tres anys. Ha rebut un homenatge al paranímf de la Universitat de València i les seues coreografies varen obrir el festival "Dansa València". Però no va ballar, perquè va deixar de fer-ho oficialment el passat desembre a Madrid, i aquest element físic de la seua vida ha quedat de moment emmagatzemat. Ara prepara un nou muntatge anomenat

Self que estrenarà al maig a París, ha treballat d'actor per a cinema i televisió i ha fet de model. Té el projecte de crear una nova companyia per a ballarins nòdifics i ha canviat també d'aspecte: la cabellera querubínica ha estat substituïda per uns rasurats cabells que li donen una aparença de *clubber* (els habitants dels *techno-clubs*) veterà. La jaqueta llarga de Loewe i els seus vincladisos gestos candeixen d'estil la seua nova imatge.

"Ací la seriositat es confón amb l'apariència. La creació del famós Centre Coreogràfic de Burjassot és un intent de començar la casa per la teulada, sense fonaments."

—*És de veres que li molesta que lloen la seua bellesa?*

—Preferesc que em diguen això a altres coses. Em molesta que alguns es fixen només en aquest aspecte. Em passa amb algunes periodistes.

—*Les impacta, vostè. Per què deixa la part física de la dansa?*

—La deixo regularment, no per sempre. És a dir, que pot ser en alguna coreografia ballaré. Però mai no tornaré a ballar d'una manera contínua com ho he fet fins ara. Em sobrepassa dirigir la companyia i les coreografies, barallar-me amb el Ministeri de Cultura, del qual depèn la companyia, i damunt ballar. A l'estranger, l'últim lloc on ballaré serà a Istanbul, per un compromís adquirit amb molta antelació.

—*Ha assimilat deixar de dansar?*

—Significa un moment de transició bastant *heavy*. De sobte ja no ets un ballarí, et converteixes en un "senyor"... et canvia el sentit de les articulacions, fins i tot els engranatges que articulen els estímuls del cap. És molt delicat.

—*En una de les seues coreografies oferides a 'Dansa València', Por vos muero, invoca els segles XV*

i XVI amb música de Jordi Savall i versos de Garcilaso. Recorda que la dansa estava aleshores molt a prop del poble. Què va provocar el distanciament?

—Una ordre papal que la prohibeix, perquè és una expressió del cos, i el cos és una cosa obscena, demoníaca. A poc a poc, la noblesa i la monarquia se la van apropiant com a divertiment. I a l'estat espanyol, des de la Inquisició hem estat doblegats per eixe pes despectiu, la dansa sempre ha estat patrimoni gairebé exclusiu de putes i marietes.

—Ara estem millor, no?

—Hi ha més oferta i més festivals, això és evident. Hi ha més diners destinats a cultura, perquè la dansa, la cultura són diners. Però sobretot, en el tema de l'ensenyança, estem fatal.

—Per què?

—Ixen bons ballarins de tant en tant, però no hi ha una escola que done garanties. No hi ha uns conservatoris competents. Els actuals estan supeditats per la burocràcia infinita d'aquest país. Tot depèn del Ministeri de Cultura, d'una administració tan obsoleta com l'ensenyança que imparteix.

El ballarí pot formar-se també en escoles privades, però és una elecció igual de trist.

—Segons vostè, quina hauria de ser la situació normal?

—Doncs com passa a Alemanya, que un xiquet té les classes de ballet en el mateix edifici que les classes de matemàtiques, i els nens que als deu o als quatorze anys es volen dedicar a ballar poden fer-ho sense que això represente un trauma en el seu ritme normal d'estudis, ni un tall brutal en les seues vides. El ballet és una especialització seriosa dins del conjunt acadèmic. Ací la seriositat es confón amb l'apariència. Per exemple, la creació del famós Centre Coreogràfic de Burjassot és un intent de començar la casa per la teulada, sense fonaments.

(Duato es refereix al projecte de la Generalitat Valenciana que preveu obrir aquest centre d'ensenyament enguany mateix.)

—Què li semblen aquesta classe de projectes?

—Aquesta història de centres coreogràfics i coses així, es pren com una manera de vendre imatge. A qui volen donar classes, si no hi ha ballarins? I els coreògrafs? D'on cony ixen? El coreògraf no és un xampinyó que es planta en qualsevol lloc, i hala... a lluir! No. Un coreògraf ha hagut de ser abans un bon ballarí. I no hi ha bons ballarins que hagen pogut esdevenir bons coreògrafs perquè no hi ha ensenyança. La meitat dels meus ballarins són estrangers... d'on els podria agafar, si no?

—Això li ha reportat algunes crítiques severes. Per exemple de ministres com Loyola de Palacio, que té una llunyana obsessió amb vostè. L'acusa

de marginar els espanyols en les seua seleccions.

—Però què vol que hi faça? Tinc audicions en què em vénen 200 persones i el 99% són un desastre. Estan mal ensenyats, i la selectivitat en els conservatoris és viva la pepa... De vegades t'arriben nenes amb un cul així. *(Obre les mans abarçant un gran cercle.)* Si la seua mare vol portar-la a algun lloc, que la porte a una acadèmia privada o que la porte a aeròbic. Això del centre coreogràfic és hereu de la idea de "la nena, a ballar, i el xiquet, a piano o a judo".

—No creu que això, aquest tipus d'invents, pot atraure més gent al món de la dansa?

—No sé. Jo he jugat també amb la idea d'atraure gent, per exemple, amb la meua fama. Sé que molts diuen, ah sí, mira, aquest és el tio que va fer un anunci de Freixenet amb l'Andie Mc Dowell *(rialles)*, però no acaben de situar-me. Si això serveix perquè vinguin a veure un espectacle, doncs magnífic. Però en el

fons, darrere dels focus de la televisió subsisteix el pensament de dir: però aquest xiquet, què fa? Ballarí, ja veus tu. Quina vida és eixa?

—Una vida que vostè va triar per a no tornar-se boig. Vostè deia que s'hauria tornat boig si s'haguera quedat a València.

—Sí.

—València provoca molta urticària mental. Però tanta com per a enfol·llir?

—No era ja la ciutat en si, sinó la certesa que si em quedava no podria fer el que jo desitjava en la vida. Tot aquell que no viu d'acord amb el seu interior acaba molt a prop de la bogeria. Una bogeria que no es traspuja a l'exterior i que potser no nota ningú, però que et trenca per dins. Podem veure molta gent així, que caminen per la vida més fotuts que una mona, presoners d'unes pors que els han impedit desenvolupar-se.

—Dins de la seua família destaca, entre altres, el seu avi, que és psiquiatre, i el seu pare, governador civil amb la UCD. Varen acceptar a casa seua l'èxode que el va portar a ser ballarí?

—Ara dirien que no, però al principi, que jo volguera ser ballarí en un lloc on no existia el ballet els va caure com una gerra d'aigua freda. Imagine que el que ells haurien escollit per a mi si hagueren pogut és la universitat, una esposa... que fóra un més. Però entengueren que és important que cada individu trobe el seu destí en llibertat.

La recerca d'aquest destí es va donar quan Nacho Duato tenia 17 anys, i, fart d'un sistema escolar on no encaixava, se'n va anar a Londres, Brussel·les i Nova York per a formar-se com a ballarí. El seu mentor artístic va ser la patum de la coreografia Jiri Kylián, que el va introduir en la prestigiosa companyia holandesa

"Els ballarins de la Compañía Nacional m'enviaven fotos meues amb sang i paquets amb caps de pollastre. Em llançaven bombes fèrides a les actuacions i m'amenaçaven telefònicament."

Nederlands Dans Theater, i d'allí va saltar a les estrelles. La proximitat del 92 com a any clau per a l'expansió de l'estat espanyol el va fer acceptar l'any 90 el càrrec que ara té a la Compañía Nacional de Danza.

—Vostè va ser requerit pel PSOE per dirigir la Compañía, partit per al qual demanà el vot en les passades eleccions. S'ha sorprès que el Partit Popular el mantinguera en el càrrec?

—Sí. Pensava que me'n farien fora, però crec que no hi havia massa gent en qui podien comptar per a aquesta feina. Em va sorprendre, perquè tothom sap que jo continuaré votant el PSOE, tot i els escàndols i la corrupció, que són terribles. Però em sembla més greu la corrupció espiritual d'un concepte polític, la manca de voluntat de progrés.

—El temps que ha passat en la Compañía ha estat molt convuls

—Hi ha hagut més moments de satisfacció que de desgràcia.

—Què va passar quan va arribar?

—Vaig trobar una gent que no tenia res a veure

amb el que jo volia per a la companyia. No tenia ni la tècnica ni l'ànima que requeria el projecte de renovació. Eren ballarins amb consciència i contracte de funcionaris. I això és la mort d'una companyia.

—I aquests ballarins, els va retirar a la banqueta, no els utilitzava en les coreografies. Va patir una vaga de treballadors...

—Sí, i que m'enviaren fotos meues amb sang, i amenaces telefòniques dient-me que em deixarien paralític. També rebia paquets amb caps de pollastre amb advertències de vudú (*un dels punts del contracte de Duato preveia la rescissió d'aquest si perillava la seua lucidesa mental*). Deien que jo era un manipulador, i em llançaven bombes fèdides a les actuacions. Senzillament, vaig actuar seriosament. Perquè si jo fóra un tirà, podia haver aplicat el punt 16 del conveni laboral, i haver-los despatxat a tots, perquè això em facultava a fer-los passar per una audició i prescindir

—És vostè un europeista?

—No considere estranger un europeu. Sincerament, no em fan gràcia els nacionalismes.

—Però va donar suport al Bloc de Progrés Jaume I en un manifest on advertia de la involució sociocultural que podia donar-se amb l'adveniment del PP..

—Sí, i ho tornaria a fer perquè crec en el que deia aquell manifest. El fet que jo treballo per al ministeri no significa que tinga el costum de canviar de jaqueta.

sual, sumat a dos milions per cada coreografia que venc dins d'Espanya. Fora tot es paga molt més: només a Berlín m'ofereixen un milió cada mes, a banda del lloguer pagat.

—Com duu les relacions amb la crítica?

—Mira, amb els crítics sí que em mostre fred i distant. No els concedesc entrevistes. No sope amb ells. No vaig de copes amb ells, cosa a la qual estan molt acostumats. Vull que siguin objectius, o que ho intenten. Que no hi haja relació emocional.

—Ells li ho recompensen massacrant-lo en moltes de les seues columnes.

—Sí, i dient que sóc un divo i un cabró. Però tant se me'n dona, perquè el paper social dels crítics és anecdòtic, els crítics són una espècie en extinció. A ningú no li importa què diu la crítica. Només importa que hi sigues a la columna, que la gent s'adone que existeixes. Bé o malament, però que en parlen.

dels que no la superaren.

—I en compte d'això, per què va optar?

—S'ha buscat una eixida humana per als de la banqueta. Se'ls ha relocalat com a funcionaris del Ministeri de Cultura. I han rebut una indemnització.

—És patètic que un ballarí acabe, per exemple, en un gabinet de premsa, no?

—Ah, és el que han elegit. Podien haver anat a una altra ciutat a buscar-se la vida en distintes companyies; però si no ets un ballarí de veritat —que és el cas d'aquests— com pots substituir la teua família, els amics i el teu plat de lletilles per la incertesa i el risc? Però..., a veure, la culpa... el problema no ve d'ells. Ve del ministeri, que havia subscrit un conveni amb treballadors pràcticament fixes, i ha crea aquesta situació que no anava enlloc. El ministeri ha responsabilitzar-se'n i resoldre-la. Punt.

—Ara està a gust. També econòmicament?

—Sí. Crec que tinc uns ballarins que poques companyies tenen, molt preparats. Cobre un poc més de mig milió men-

